

**METHODICAL FOUNDATIONS OF INSTRUMENTAL JAZZ
MUSICAL AND PEDAGOGICAL PROFESSIONALISM**

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОНАННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ
ДЖАЗОВОЇ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ**

Shimanskyi P. Y. Шиманський П. Й.

<i>Candidate of Art Studies, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Musical Art Lesya Ukrainka Volyn National University Lutsk, Ukraine</i>	<i>кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Волинський національний університет імені Лесі Українки м. Луцьк, Україна</i>
--	---

Сучасна музична педагогіка висуває низку вимог до музично-освітнього процесу, серед яких – всебічний творчий розвиток особистості, здатної орієнтуватися в багатовекторному музично-інформаційному просторі. Одним із результативних засобів фахової підготовки студента-музиканта вважаємо залучення до виконавського репертуару творів джазової музики. Збагачення репертуару студентів музичних спеціальностей творами у стилі джазу сприяє удосконаленню виконавської майстерності, формуванню навичок імпровізації.

У ХХІ столітті все більше професійних музикантів прагнуть розвивати свою творчість у джазовому стилі, адже він сягнув піку своєї популярності. Особливою є джазова імпровізація на баяні та акордеоні, в процесі якої виконавці зустрічаються із певними труднощами. Це пов'язане з тим, що порівняно незначною є історія джазового виконавства власне на цих інструментах. Якщо на класичних для джазу інструментах імпровізація – звичне і вивчене явище, то виконати її на баяні чи акордеоні надзвичайно складно [3].

Серед характерних особливостей джазового виконавства – неакадемічні засоби звуковидобування, імпровізаційний характер розвитку мелодії та її розробки, багатопланова ритмічна структура (дводольність особливого типу, поліритмія, складна система синкопування), підвищена емоційність виконання.

Слід зазначити, що не кожен професійний музикант, який віртуозно виконує твір згідно нотного тексту, може виконати джазову імпровізацію, адже для цього потрібно мати, окрім таланту, ще достатній

слуховий досвід. Студенти, які виконують джазові імпровізації, обов'язково повинні володіти основами композиції, адже виконання передбачає створення нової музики безпосередньо у момент виступу, тому виникає потреба наявності слухового досвіду. Кожен виконавець у процесі прослуховування твору в записі має звертати увагу на особливості ритму, побудови фраз, характерні акценти у мелодії того чи іншого стилю. Зокрема, для «свінгу» характерні синкопований ритм, хвилеподібні коливання, рух тріолями, розділені акценти у мелодії та супроводі [1].

Надзвичайно зручними для джазового виконавства на баяні є розташування звуків на правій клавіатурі: на п'ятирядній клавіатурі всі акорди від одного звука будуть виконуватися в одній позиції (у 3-рядній клавіатурі ці зміни будуть також незначними). Тобто, достатньо вивчити позицію одного акорда, пересуваючи руку по клавіатурі, можна отримати цей акорд від іншого звука, що досить актуально у процесі джазової імпровізації.

У джазових творах також зустрічається так званий «крокуючий бас»: розвинена мелодизована басова партія, що виконується четвертними тривалостями і будується на поступених звуках акорду. Щоб опанувати дану техніку, необхідно грати кожен акорд окремо, звертаючи увагу на те, що у баяна /акордеона басы розташовуються у два ряди (основний і допоміжний) по квінтово-квартовому колу. Зберігаючи однакове положення руки, можна обіграти акорд як від одного, так і від іншого звука. У процесі гри баяніст має звертати увагу на те, що основний тон акорду має припадати на сильну долю, тоді як на відносно-сильну – звук, що входить до складу акорду і на слабкі долі – альтеровані, допоміжні чи прохідні звуки. Зміна гармонії має бути підготовлена заздалегідь, через ввідний тон чи півтон (низхідний/висхідний) до основного тону наступного акорду [5].

У джазових імпровізаціях важливу роль відіграє послідовність гармонічних акордів, в яких проходить основна тема і власне імпровізація. Не знаючи даної послідовності, тому спочатку навчання рекомендуємо завчити їх напам'ять і довести до автоматизму.

Змінюючи ритм, штрихи, манеру виконання, музикант може виконувати твір у своїй власній, неповторній манері. Це отримало назву «персоналізація мелодії». Проте кожна імпровізація має бути підготовленою заздалегідь. Виконавець повинен володіти комплексом технічних навичок, які досягаються грою гам, арпеджіо, акордів [2].

Кожному акорду в джазі відповідає гама, і саме зі звуків цієї гами буде імпровізація. Доцільним є обігравання спочатку трьох нот гами, потім тризвуків, далі перших п'яти нот, септакордів та, врешті, цілої гами.

Необхідною умовою опанування навичками джазової імпровізації для музиканта, який прагне освоїти мистецтво джазу, є створення колекції джазових творів у виконанні відомих музикантів. Кожен виконавець у процесі прослуховування твору в записі має звертати увагу на особливості ритму, побудови фраз, характерні акценти у мелодії того чи іншого стилю. Змінюючи ритм, штрихи, спосіб виконання, музикант може виконувати твір у своїй власній, неповторній манері.

Зауважимо, доцільність вивчення творів інструментальної джазової музики полягає, власне, в імпровізаційній природі джазового музикування, що є важливим чинником формування виконавської майстерності баяніста.

Література:

1. Булда М. Професійне становлення та розвиток виконавської творчості вітчизняних і зарубіжних естрадно-джазових акордеоністів-баяністів 1920–1940 років. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Myst/2008_14/statti/Bulda.pdf

2. Власенко Е. А. Методична доцільність використання творів інструментальної джазової музики у навчальному репертуарі учнів-піаністів дитячих музичних шкіл. *Педагогіка музичного мистецтва, художньої культури та хореографії у контексті інтернаціоналізації освіти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Мелітополь. ФОП Однорог Т. В. , 2017. С. 26-28.

3. Заруцька Л. В. Жанрово-стильові особливості джазу та їх відлуння у творчості композиторів академічного напрямку ХХ століття. *Актуальні питання культурології. Вип. 13*. Рівне : РДГУ, 2013. С. 104-108.

4. Семешко А. Виконавська майстерність баяніста. Методичні основи. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2009. 144 с.

5. Князев В.Ф. Еволюція виконавської техніки в українській баянній школі (друга половина ХХ століття): автореф. дис... канд. мистецтв.: спец. 17.00.03. «Музичне мистецтво». К., 2005. 20 с.